

Lakialoite LA 18/2025 vp

Ville Kaunisto kok

Lakialoite laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 15 §:n sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun ja 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään luottolaitoslakia ja rahanpesulakia muutettavaksi siten, että mahdollistetaan rahoitusalan toimijoiden keskinäinen tiedonvaihto talousrikollisuuden ja rahanpesun ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

PERUSTELUT

Yleisperustelut

Rahaan liittyvät huijaukset voivat aiheuttaa yksilöille valtavaa taloudellista ja henkistä kärsimystä. Uhriksi joutuminen voi johtaa elinikäisiin säästöjen menetyksiin, velkaantumiseen ja jopa kodin menettämiseen. Lisäksi huijauksen kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa syvää häpeää ja epäluottamusta, mikä vaikuttaa pahimmillaan uhrin hyvinvointiin ja ihmissuhteisiin. Näiden inhimillisten tragedioiden ehkäiseminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta voimme suojella kansalaisten taloudellista turvallisuutta ja hyvinvointia.

Taloudellisten rikosten uhrin joutuvat pahimmillaan käymään läpi raskaita oikeusprosesseja, joiden lopputulos ei kuitenkaan takaa menetettyjen varojen palautumista. Tämä lisää entisestään ahdingkoa sekä voi heikentää luottamusta niin oikeusjärjestelmään kuin finanssialaan. Rikosten aiheuttama taloudellinen epävarmuus voi vaikuttaa uhrien arkeen vuosien ajan ja heikentää mahdollisuuksia rakentaa vakaata tulevaisuutta. Siksi on olennaista kehittää ennalta ehkäiseviä keinoja, jotka voivat estää näitä rikoksia jo varhaisessa vaiheessa.

Vakavan rikollisuuden, siihen liittyvän rahanpesun sekä muiden taloudellisten väärinkäytösten torjunta on suuri haaste niin finanssisektorille kuin koko yhteiskunnalle. Vaikka Suomessa käytetään vuosittain satoja miljoonia euroja näiden ongelmien torjuntaan, ovat tulokset jääneet liian vaatimattomiksi.

On tärkeää, että finanssialan toimijoille annetaan uusia ja entistäkin tehokkaampia välineitä ehkäistä, havaita ja torjua näitä uhkia, jotka kohdistuvat asiakkaisiin ja koko yhteiskuntaan. Euroop-

Lakialoite LA 18/2025 vp

palaisten ja maailmanlaajuisten kokemusten ja havaintojen perusteella rahoitussektorin toimijoille annettu mahdollisuus vaihtaa keskenään tietoa epäilyttävistä tai rikolliseen toimintaan viittaavista liiketoimista on merkittävästi tehostanut rahanpesun, terrorismin rahoituksen, niiden alkurikosten ja pakotteiden kiertämisen havaitsemista, selvittämistä ja torjuntaa.

Oikea-aikaisen tiedonvaihdon hyötyjä niin ilmoitusvelvollisille kuin viranomaisille ovat muun muassa epäilyttävien liiketoimien parempi havaitseminen, selvittely ja tutkinta, rahanpesu- ja rikosilmoitusten korkeampi laatu ja osumatarkkuus, monimutkaisten transaktioketjujen, yhtiöjärjestelyjen sekä niiden takana vaikuttavien koti- ja ulkomaisten verkostojen tehokkaampi selvittäminen sekä epäilyttävien liiketoimien nopeampi havaitseminen ja keskeyttäminen. Tämä edistää varojen takaisinsaantia ja rahanpesulain tavoitteiden toteutumista, kohdennettujen talouspakotteiden tehokkaampaa täytäntöönpanoa sekä rajallisten resurssien tehokkaampaa kohdentamista ja käyttöä.

Näistä hyödyistä huolimatta Suomi on valitettavasti omaksunut tietojenvaihdon osalta verrokimaitaan (muun muassa muut Pohjoismaat ja Baltia) selvästi varovaisemman tulkinnan EU:n rahanpesusääntelyn ja tietosuojasääntelyn sekä kansallisen pankkialaisuussääntelyn sallimasta liikkumavarasta. Petosrikollisuuden ja siihen liittyvän rahanpesun lisääntymisen vuoksi on perusteltua, että tiedonvaihdon mahdollistaminen aloitetaan pankkisektorilta. Tulevaisuudessa olisi tärkeää arvioida ja varmistaa tiedonvaihtoa koskevien säännösten riittävyys myös muiden rahoitus-, vakuutus- ja sijoituspalveluiden osalta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki luottolaitostoiminnasta

15 luvun 15 §

Luottolaitoslain 15 luvun 15 §:ssä säädetään pankkialaisuuden poikkeuksista. Pykälän 1 momentin johdanto sekä 1 ja 3 kohta kuuluvat seuraavasti:

"Jollei yleisestä tietosuoja-asetuksesta muuta johdu, luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja:

1) samaan konserniin, konsolidointiryhmään, talletuspankkien yhteenliittymään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän, talletuspankkien yhteenliittymän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten; mitä tässä kohdassa säädetään, ei kuitenkaan koske sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksettujen tietojen rekisteröintiin;

3) toiselle luottolaitokselle, rahoituslaitokselle, sijoituspalveluyritykselle, maksulaitokselle tai talletuspankkien yhteenliittymään kuuluvalla yritykselle taikka samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle tai yhteisölle näihin kohdistuvista rikoksista tämän luvun 18 a

Lakialoite LA 18/2025 vp

§:ssä tarkoitettut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rahoitusmarkkinoilla toimiviin yrityksiin kohdistuvan rikollisuuden ehkäisemiseksi;"

Momentin 1 kohta rajoittaa tiedon käyttämistä konsernin tai muun ryhmittymän sisällä siltä osin kuin se koskee asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen käyttämistä riskienhallinnallisiin tarkoituksiin. Aloitteessa esitetään 1 kohdasta poistettavaksi rajoitus, jonka mukaan asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin perustuvia tietoja ei voida käyttää riskienhallinnallisiin tarkoituksiin.

Momentin 3 kohta rajaa tiedonluovutuksen koskemaan vain tietoja, jotka koskevat toiseen luottolaitokseen ym. kohdistuvia rikoksia tai ovat välttämättömiä rahoitusmarkkinoilla toimiviin yrityksiin kohdistuvan rikollisuuden ehkäisemiseksi. Aloitteessa esitetään 3 kohtaa laajennettavaksi koskemaan tietoja, jotka ovat välttämättömiä myös rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten asiakkaisiin kohdistuvan rikollisuuden estämiseksi.

Momentin 3 kohdan nykyinen sanamuoto rajaa tiedonvaihdon koskemaan vain 15 luvun 18 a §:ssä säädettyyn asiakashäiriörekisteriin merkittäviä tietoja rikoksista, joissa kyseinen luottolaitos on asianomistajana. Aloitteessa 3 kohdan sanamuotoa esitetään muutettavaksi siten, ettei tiedonvaihtoa rajata vain asiakashäiriörekisteriin merkittäviin tietoihin. Tietojenvaihdon mahdollistaminen edellyttää myös nimenomaista säännöstä siitä, että tietojenvaihto on mahdollista "yleisen tietosuojasetuksen 10 artiklan estämättä".

Aloitteessa esitetään lisäksi asetuksenantovaltuutta siten, että 1 momentin 3 kohdan mukaisesta tietojenvaihdosta voitaisiin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtiovarainministeriön asetuksella.

Luottolaitoslain 15 luvun 15 §:n 1 momenttiin esitetään selvyiden vuoksi uutta 7 kohtaa, jossa todettaisiin nimenomaisesti, että luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla sivuliikkeellä ja yrityksellä on 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja muille ilmoitusvelvollisille silloin, kun tietojenvaihto perustuu konsolidointiryhmään kuuluvan sivuliikkeen ja yrityksen sijaintivaltiossa sovellettavaan sääntelyyn. Perusteena tälle on oikeudellisen tulkintaepävarmuuden poistaminen ja sen varmistaminen, että ulkomailla tarjottavien palveluiden yhteydessä voidaan toimia sijaintivaltion yleisiä etua koskevien lakien mukaisesti ja paikallisen menettelytapavalvonnan puitteissa. Tämä on tarkoituksenmukaista siksikin, että ulkomailla tarjottavien palveluiden sijaintivaltioissa yhteiskunnallinen tilanne voi olla Suomesta poikkeava järjestäytyneen rikollisuuden osalta. Rahoitusjärjestelmän luotettavuutta ja toimivuutta on tärkeää suojata haavoittuvuuksilta siten, ettei sitä käytetä hyväksi järjestäytyneen rikollisuuden toimesta.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Uusi 3 a §, erityisiin henkilötietoryhmiin ja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittely

Sekä Euroopan pankkiviranomaisen asiakkaan tuntemista koskevat ohjeet että EU:n rahanpesuasetus ((EU) 2024/1624) kiinnittävät huomiota kielteisen ja/tai mahdollisia rikos- tai terrorismi-

Lakialoite LA 18/2025 vp

väitteitä sisältävän uutisoinnin merkitykseen tietolähteenä asiakkaaseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä arvioitaessa ja rahanpesua tai terrorismin rahoittamista estettäessä. EU:n rahanpesuasetus mahdollistaa ilmoitusvelvollisille erityisiin henkilötietoryhmiin sekä rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien tietojen käsittelyn. Näiden tietojen käsittely on myös mahdollista rajata vain osalle ilmoitusvelvollisista esimerkiksi käyttämällä rahanpesulain 4 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn mukaista poikkeusta epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen salassapitovelvollisuuteen. Aloitteessa esitetään rajausta siten, että mahdollistettaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin sekä rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien tietojen käsittely rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle. Kyseiset ilmoitusvelvolliset ovat eräin rajauksin ja tarkennuksin Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimilupavalvottavia ja luottolaitoslaissa tarkoitettua luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvia rahoituslaitoksia.

Koska kyse on yleisen tietosuoja-asetuksen 9 ja 10 artiklassa tarkoitetuista tiedoista, niiden käsittely on sallittua vain, jos siitä säädetään unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä. Tällaista käsittelyperustetta ei rahanpesulakiin sisälly, joten rahanpesulakiin esitetään lisättäväksi uusi erityisiin henkilötietoryhmiin ja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä koskeva 3 a §. Tästä henkilötietojen käsittelystä voitaisiin säätää myös tarkemmin valtiovarainministeriön asetuksella (esim. tarkemmat kriteerit ja huomioitavat suojatoimenpiteet).

4 luvun 4 §

Rahanpesulain 4 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä ei saa paljastaa sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Monissa tilanteissa tämä kuitenkin voisi olla tarpeen rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi tai torjumiseksi, minkä vuoksi aloitteessa esitetään lain 4 luvun 4 §:n 3—4 momentissa säädettyjä poikkeuksia salassapitovelvollisuudesta tarkennettavaksi.

Pykälän 3 momentin lausuma "ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee" muutettaisiin muotoon "ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena tai muulla tavoin kytkeytyy sellaiseen liiketoimeen, jota ilmoitus koskee".

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin tarkennus "salassapitosäännösten estämättä", jolloin se kokonaisuudessaan kuuluisi seuraavasti: "Edellä 3 momentissa tarkoitettua tiedon luovuttamisen yhteydessä saa salassapitosäännösten estämättä antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen tai jos kyseessä on oikeushenkilö nimen ja y-tunnuksen taikka muun yksilöivän tunnisteen sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tiedon henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa."

Nämä tarkennukset ovat tarpeellisia tiedonvaihdon mahdollistamiseksi ja luottolaitoslaissa ja vakuutusyhtiölaissa (521/2008) säädettyjen salassapitovelvollisuuksien vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 15 luvun 15 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 394/2019, sekä
lisätään 15 luvun 15 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 394/2019, uusi 7 kohta ja 15 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 394/2019, uusi 5 momentti, seuraavasti:

15 luku

Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

15 §

Tietojen luovuttamista koskevat poikkeukset salassapitovelvollisuuteen

Jollei yleisestä tietosuoja-asetuksesta muuta johdu, luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on 14 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus luovuttaa välttämättömiä tietoja:

1) samaan konserniin, konsolidointiryhmään, talletuspankkien yhteenliittymään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän, talletuspankkien yhteenliittymän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten; asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisiä maksutietoja ei kuitenkaan saa luovuttaa asiakaspalvelua, muuta asiakassuhteen hoitamista tai markkinointia varten;

3) toiselle luottolaitokselle, rahoituslaitokselle, sijoituspalveluyritykselle, maksulaitokselle tai talletuspankkien yhteenliittymään kuuluvalla yritykselle taikka samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle tai yhteisölle näihin tai näiden asiakkaisiin kohdistuvista tai niitä uhkaavista rikoksista ja rikosepäilyistä tiedot, jotka ovat välttämättömiä rahoitusmarkkinoilla toimiviin yrityksiin tai näiden asiakkaisiin kohdistuvan rikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, yleisen tietosuoja-asetuksen 9 ja 10 artiklan estämättä;

7) muille ilmoitusvelvollisille silloin, kun tietojenvaihto perustuu konsolidointiryhmään kuuluvan sivuliikkeen ja yrityksen sijaintivaltiossa sovellettavaan sääntelyyn.

Lakialoite LA 18/2025 vp

Edellä 1 momentin 3 kohtaan liittyvästä tietojen luovuttamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtiovarainministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun ja 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 4 luvun 4 §:n 3 momentti ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 3 momentti laissa 406/2018, ja *lisätään* 3 lukuun uusi 3 a §, seuraavasti:

3 luku

Asiakkaan tunteminen

3 a §

Erityisiin henkilötietoryhmiin ja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittely

Tämän lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetut ilmoitusvelvolliset voivat käsitellä yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä sekä kyseisen asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja rikostuomioihin ja rikoksiin liittyviä henkilötietoja asianmukaisia suojatoimenpiteitä soveltaen, jos käsittely on välttämätöntä:

- 1) asiakassuhteeseen liittyvien rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskien arvioimiseksi;
- 2) epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;
- 3) rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi;
- 4) pakotesäätelyn ja jäädyttämisspäätösten noudattamiseen liittyvien asiakkaan tuntemisvelvoitteiden tai tämän luvun 4 §:ssä säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi.

Edellä mainittujen henkilötietojen käsittelystä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtiovarainministeriön asetuksella.

Lakialoite LA 18/2025 vp

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena tai muulla tavoin kytkeytyy sellaiseen liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto saadaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskevat tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi tietosuoja-asetuksessa säädettyjä henkilötietojen suojaa koskevia velvollisuuksia vastaavat velvollisuudet.

Edellä 3 momentissa tarkoitettun tiedon luovuttamisen yhteydessä saa salassapitosäännösten estämättä antaa asiakkaan nimen, syntymäajan ja henkilötunnuksen tai jos kyseessä on oikeushenkilö nimen ja y-tunnuksen taikka muun yksilöivän tunnisteiden sekä perusteen ilmoituksen tekemiselle. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, myös tiedon henkilön kansalaisuudesta saa luovuttaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 18.6.2025

Ville Kaunisto kok